

[18. 7.]

BRIEF VAN DEN MINISTER.

*Aan den Heer Voorzitter
van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.*

'S-GRAVENHAGE, 24 October 1883.

Op bladz. 2 der Memorie van Beantwoording, naar aanleiding van het wetsontwerp tot verhooging en wijziging van hoofdstuk VI der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1883 (n°. 18 der gedrukte stukken, zitting 1883-1884), werd door mij medegedeeld dat binnenkort een voorloopig verslag van de Commissie tot voorlichting betreffende de reorganisatie van 's Rijks werven kan worden te gemoet gezien, welk rapport ik bereid zou zijn aan de Kamer over te leggen. Ik heb thans de eer hierbij aan die toezegging te voldoen.

Mijnerzijde bestaat er geen bezwaar om dit rapport te doen drukken.

*De Minister van Marine,
F. L. GEERLING.*

[18. 8.]

BIJLAAG VAN DEN BRIEF VAN DEN MINISTER.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Marine.

'S-GRAVENHAGE, 22 October 1883.

Bij Uwer Excellentie's schrijven van 23 Juli 1883, letter D n°. 41, werd ons medegedeeld, dat wij bij Koninklijk besluit van 19 Juli te voren n°. 16, op Uwer Excellentie's voordracht, in commissie waren benoemd, ten einde, ter Uwer voorlichting, de vraag te beantwoorden, in hoever door eene reorganisatie van het beheer van 's Rijks werven, in verband met de nieuwe en nog in wording zijnde waterwegen in ons land, vereenvoudiging en bezuiniging is tot stand te brengen.

Uit dit schrijven mochten wij tevens ontwaren, dat de aanleiding tot de benoeming onzer commissie gezocht moest worden in de toezegging, door uwen ambtsvoorganger gedaan, bij gelegenheid van de door den heer STORK ingeleide gedachtenwisseling in de zitting van de Eerste Kamer der Staten-Generaal op 26 Januari 1883.

Bij brief van 31 Juli 1883, lit. D, n°. 80, vereerde Uwe Excellentie ons alsnog met een bundel bescheiden, bevattende een historisch overzicht betrekkelijk aanbesteding van 's lands schepen en vaartuigen van oorlog bij particulieren, nota's van de heeren chef der afdeling Materieel, inspecteur over de artillerie, hoofdingenieur-adviseur voor scheepsbouw, en inspecteur van stoomvaartdienst, en een brief van den heer dr. B. J. TIDEMAN, dd. 29 Januari 1883, n°. 64, geheim, aan Uwen ambtsvoorganger gericht. Uwe Excellentie deed ons die bescheiden toekomen » ter kennisneming » en » ten einde van den inhoud zooveel nodig bij de beraadslagingen der commissie gebruik te doen maken ».

Ten volle doordrongen van het hooge gewicht der ons opgelegde taak, hebben wij ons de moeilijkheden daarvan, van den aanvang af, niet ontveinsd.

Toch meenden wij niet te kunnen volstaan met een ant-

woord op de vraag, zooals die in Uw schrijven van 31 Juli voornoemd aan ons is gesteld. Het kwam ons namelijk voor dat, indien de gedachtenwisseling tusschen de heeren STORK en REGOUT en den Minister TAALMAN KIP de aanleiding was voor de benoeming onzer commissie, dan ook de vraag moest worden besproken of 's lands belang het behoud van 's Rijks werven vordert, dan wel, meer dan tot nu toe geschiedde, aan het voortbrengingsvermogen der particuliere nijverheid kan worden toevertrouwd.

Dit toch, de noodzakelijkheid der instandhouding van Rijkswerven, is het cardinale punt, dat in de zitting der Eerste Kamer van 26 Januari 1883 door den heer STORK werd in twijfel getrokken, dat ook herhaaldelijk in de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter sprake kwam, en dat telkens op nieuw in den lande wordt bediscussieerd, niettegenstaande het van Regeeringswege steeds werd verdedigd en ook de parlementaire enquête in het jaar 1862 naar den staat der zeemacht gehouden, tot de slotsom leidde dat de Rijkswerven niet konden worden gemist.

En dat ook Uwe Excellentie vermoedde dat dit punt in onze commissie zou worden behandeld, meenen wij te mogen besluiten uit de zinsnede in Haar meergenoemd schrijven van 23 Juli, luidende: » Hoewel ik daardoor geenszins invloed op uwe beraadslagingen wensch uit te oefenen, gevoel ik mij niettemin verplicht mede te deelen, dat naar mijn oordeel één werv van aanbouw voor de marine moet behouden blijven, zooals thans het geval is. » Voorts uit Uwer Excellentie's opdracht aan den heer directeur van de modelkamer en van de bibliotheek van het Departement van Marine om het hooger genoemd historisch overzicht samen te stellen en aan de heeren chefs en inspecteurs van diensten om dit overzicht » aan te vullen met alle bemerkingen en beschouwingen waardoor wordt aangetoond dat het instandhouden van één groote werv van aanbouw voor Nederland allernoodzakelijkst is en dat het bouwen bij particulieren alleen kan plaats hebben in beperkten zin ».

Wij meenden derhalve dat wij onze bevoegdheid niet te buiten zouden gaan, wanneer wij, in het belang eener volledige behandeling van het onderwerp, onze werkzaamheden aanvingen met het onderzoek naar de alles overheerschende vraag:

Vordert 's lands belang het behoud van Rijkswerven voor aanbouw, herstelling, in- en buitendienststelling en onderhoud van materieel voor de zeemacht?

Daartoe besloten zijnde, werd deze vraag, na rijpe overweging, door ons allen bevestigend beantwoord en wel op de navolgende gronden.

Eene Rijkswerf heeft drieledig karakter, als:

- a. inrichting van nijverheid;
- b. onderdeel eener maritieme stelling in eene oorlogshaven, basis en depot voor militaire handelingen;
- c. instelling van voorzorg.

Ad a. Als instelling van nijverheid ware het behoud eener Rijkswerf moeilijk te verdedigen tegenover het gezonde beginsel dat, behalve voor monopolien, de uitoefening van bedrijven van nijverheid niet ligt op den weg en in de roeping van het publiek gezag.

Strijd en prikkel voor het bestaan, de welvaart en den bloei ontbreken. Er wordt gearbeid zonder mededinging en tastbaar persoonlijk belang. Alleen de hoogere drijfveeren van plicht, eergevoel, vaderlandsliefde, zelfvoldoening, dringen tot toewijding. Tijd en geld, de factoren welke de voortbrenging van den gewonen nijvere beheerschen, zijn slechts onbestemd werkzaam. *Dezen* staat slechts de opbrengst van eigen arbeid ten dienst, eene Rijks-administratie daarentegen verwerkt de sommen, welke de rekbare openbare geldmiddelen beschikbaar stellen, zonder jaarlijksche balans welke kosten en uitkomsten doet vergelijken, zonder contract, boete en toezicht van den belanghebbenden besteder. Het bedrijf geschiedt huishoudelijk, besteder en aannemer zijn één; elk dienstjaar met zijne versche fondsen kan goedmaken wat in het vorige moent zijn te kort gekomen. Feilen zijn licht in eigen boezem te bedekken; de verantwoording jegens de weinig belangstellende openbare